

FILHARMONIA
Świat muzyki i filmu

ANDRZEJ CZAJKOWSKI

CULTURE:PI

zaprasza

FILM HARMONIA
Świat muzyki i filmu

Koncert z okazji 15-lecia Instytutu Adama Mickiewicza

Andrzej Czajkowski – 80. rocznica urodzin

Patronat medialny

STONICA

Warszawa

Sala Koncertowa

Poniedziałek, 30 listopada 2015, godz. 19.00

CZĘŚĆ I

wykonawca

MACIEJ GRZYBOWSKI

fortepian

program

Andrzej Czajkowski

(1935-1982)

Sonata fortepianowa (1958)*Non troppo presto**Largo**Piano e veloce***Inwencje na fortepian op. 2 (1961-62)***Allegretto tranquillo**Adagio serio**Leggiero e vivace**Velocissimo**Placido**Con umore**Allegro scherzando**Vivacissimo**Brusco**Lento trasparente*

Przerwa (ok. 20 min.)

Filharmonia Narodowa zastrzega sobie możliwość zmiany programu i wykonawców.
Podczas koncertu obowiązuje zakaz fotografowania i nagrywania dźwięku.
Prosimy również o wyłączenie telefonów komórkowych i sygnałów zegarków elektronicznych.

CZĘŚĆ II

Pierwszy w Polsce pokaz filmu

Rebel of the Keys (2015)

reż. Mark Charles

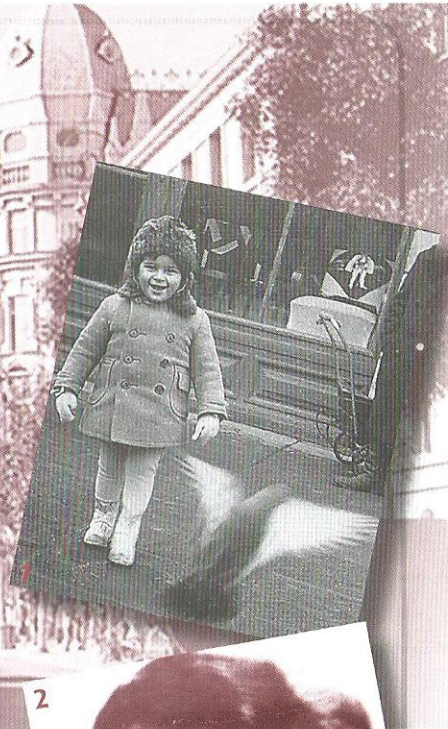
Produkcja: Culture.pl & Entertaining TV

W 2013 roku odbyła się premiera opery. Kto właściwie jest jej autorem?...

Film opowiada o ekscentrycznym geniuszu, który wolął jawić się jako skandalista niż człowiek naznaczony tragicznymi przeżyciami.

Historia życia Andrzeja Czajkowskiego zaczyna się w warszawskim getcie, z którego cudem udaje mu się uciec. Jako pianista szybko zdobywa szczyty sławy. Marzy jednak o tym, by komponować. Umiera w wieku 46 lat, nie ukończywszy opery, którą rozpoczął zainspirowany Kupcem weneckim Szekspira. Do niedawna znany światu przede wszystkim z faktu, że w testamencie przekazał swoją czaszkę Królewskiemu Towarzystwu Szekspirowskiemu, by służyła jako rekwizyt w inscenizacjach Hamleta, a zaczyna być o nim głośno, gdy w 2013 roku, w Brengencji, odbywa się premiera jego opery...

Andrzej Czajkowski, 1965

„**W**ierzę, że Andrzej Czajkowski jest jednym z najwybitniejszych pianistów swojej generacji, a nawet kimś więcej – to cudowny muzyk”. Tak o młodym artyście, laureacie VIII nagrody w Międzynarodowym Konkursie im. Fryderyka Chopina w Warszawie w 1955 roku i III nagrody w Międzynarodowym Konkursie Muzycznym im. Królowej Elżbiety Belgijskiej w Brukseli w roku następnym, pisał Artur Schnabel. Nie był w swych zachwytach odosobniony. Koncertujący z niezwykłą intensywnością pianista zbierał znakomite recenzje – od Ameryki Północnej i Południowej, poprzez Europę, aż po Australię. Podziwiano rozległy repertuar artysty, z czasem nie uszło uwagi wykonanie jego własnego *Koncertu fortepianowego*. Ale widziano w nim przede wszystkim odtwórcę dzieł innych kompozytorów, demiurga wyzwającego z zapisanych nutami kart papieru niezwykle emocje. Osiągnął to, o czym inni tylko marzyli. Nie czuł się jednak spełniony. Blichtr kariery zaczął ciążyć artyście – można powiedzieć, że na własne życzenie sam ją pogrzebał. Dlaczego? Odpowiedź

Jedna z warszawskich ulic – lata 30. ubiegłego stulecia

nie jest prosta... Urodził się w 1935 roku, w Warszawie, jako Robert Andrzej Krauthammer. Pierwszych lekcji gry na fortepianie udzielała mu matka, pianistka-amatorka. Po wybuchu II wojny światowej rodzina została przesiedlona do getta. Babka przyszłego pianisty załatwiła dla siebie i chłopca fałszywe papiery na nazwisko Janina Czajkowska i Andrzej Czajkowski; udało im się przejść na aryjską stronę. Matka zginęła w Treblince. Babka wiedziała, że jej wnuk jest niezwykle utalentowany. Po wojnie zajęła się jego karierą. Chłopiec uczył się najpierw u Emmy Altberg w Łodzi, potem u Lazare'a Lévy'ego w Paryżu. Studia pianistyczne odbywał także

1. ... jako dziecko – w Warszawie

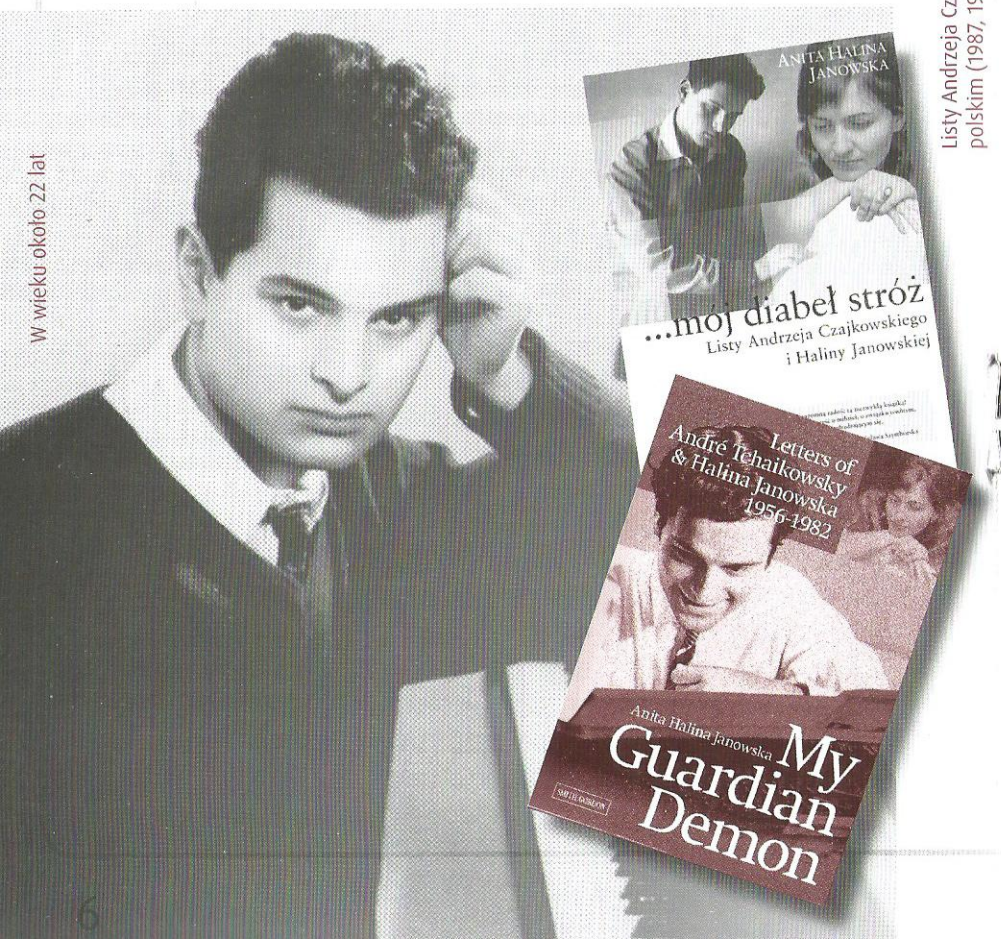
2. Matka Felicja, ok. 1933

3. Babka Celina, ok. 1945

pod kierunkiem Stefana Askenazy'go i w Polsce – Stanisława Szpinalskiego, kompozytorskie zaś – u Kazimierza Sikorskiego. W Paryżu miał kontakt z Nadią Boulanger. Na polecenie Artura Rubinsteina karierą pianisty zajął się potężny, amerykański impresario Sol Hurok, który zmienił pisownię imienia i nazwiska swojego podopiecznego na: André Tchaikowsky.

To kilka faktów z życiorysu. Za tymi faktami kryje się natura człowieka nadwrażliwego, o błyskotliwej inteligencji, świadomego swych talentów, ale skłonnego do depresji, niepotrafiącego poradzić sobie z traumą dzieciństwa, z upokarzającym losem żydowskiego dziecka przechowywanego w szafie, niestałego w uczuciach homoseksualisty, wreszcie muzyka rozdartego między życiem koncertowym i jego wymaganiami a wewnętrzną potrzebą komponowania. „Myślę, że moje ży-

Listy Andrzeja Czajkowskiego i Anity Haliny Janowskiej, wydane w języku polskim (1987, 1996, 2010) i angielskim (2015)

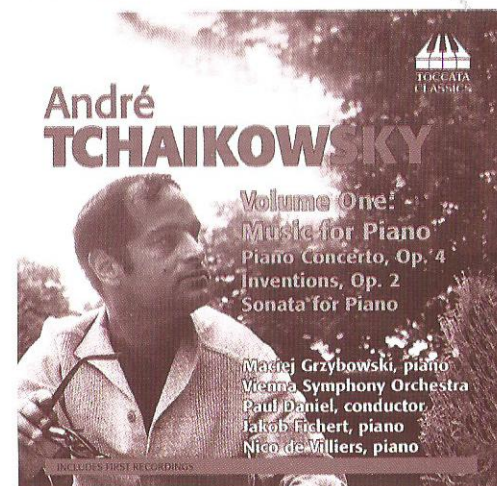

Okładka płyty (wyd. 2013), na której znalazły się *Sonata*, *Inwencje* op. 2 oraz – w wykonaniu Macieja Grzybowskiego – *II Koncert fortepianowy*

cie tylko wtedy nabiera znaczenia, kiedy komponuję” – napisał Andrzej Czajkowski w jednym z listów do Haliny Sander (Anity Janowskiej), opublikowanym przez autorkę w niezwyklej dokumentacji epistolarnym pod tytułem*mój diabeł stróż*.

Komponowanie, materializacja wewnętrznych objawień – to była forma ocalenia... Ocalenia przed samym sobą, przed tym, co kryły mroki podświadomości. Tak w skrócie można ująć wnikliwe rozważania Macieja Grzybowskiego, od lat pochylającego się nad życiem i twórczością niezwykłego artysty.

Dwa utwory, które dziś usłyszymy pochodzą z wczesnego okresu kompozytorskich eksperymentów Czajkowskiego – *Sonata fortepianowa* powstała w 1958 roku, zaś *Inwencje op. 2* – w latach 1961–62. Czy można oddzielić fortepianową twórczość Andrzeja Czajkowskiego od jego doświadczenia jako genialnego interpretatora utworów wielkich mistrzów?... W *Sonacie* odkrywamy idiomy wyjęte jakby z Bacha, Bartóka, Ravela, Schönberga, Prokofiewa – wszystko to jednak przetrawione przez własną wrażliwość, nieomylny słuch, oryginalnie zmodyfikowane. Czajkowski nie był typem prestidigitatora uprawiającego sztukę estetycznej mimikry; czerpał z tradycji, znając jej wartość, szukał w niej jednocześnie impulsów dla własnych odkryć. Początkowa, jednogłosowa fraza I części *Sonaty* – *Non troppo presto* – ukształtowana jest na wzór serii dodekafonicznej. Gdy dołącza się drugi głos, muzyka przypomina inwencję Bacha napisaną językiem współczesnego dodekafonisty. Ale kompozytor co chwila odchodzi od tej konwencji, by wciąż do niej powracać. Początek części II – *Largo* – może wywoływać skojarzenia z solowym początkiem *Adagio assai* z *Koncertu fortepianowego G-dur* Ravela. Ale upodobanie kompozytora do wyrafinowanych kon-

Fragment rękopisu I części *Sonaty*

Afisz koncertu, podczas którego odbyło się prawykonanie *Sonaty*

strukcji polifonicznych i gęstych harmonii dominuje w dalszym przebiegu. *Moto perpetuo* części III – *Piano e veloce* – przywodzi na myśl tajemniczy finał *Sonaty b-moll* Chopina „zbrutalizowany” prokofiewowską z ducha fakturą i harmonią. Na stronie internetowej poświęconej Andrzejowi Czajkowskiemu można przeczytać informację, że artysta raz jeden, w kwietniu 1959 roku, włączył *Sonate* do programu swego recitalu w Chicago, ukrywając jej autorstwo pod nazwiskiem nie-

jakiego Uyu Dala. Krytycy szybko jednak odkryli mistyfikację. Żart czy niepewność rzeczywistej wartości własnego dzieła?... **Inwencje na fortepian op. 2** to cykl dziesięciu miniatur stanowiących, każda, odrębny świat dźwiękowy – ułożone na zasadzie kontrastu, ukazujące różne problemy pianistyczne. Tak w jednym zdaniu można by ująć istotę cyklu, gdyby nie wariacja ostatnia, najdłuższa – *Lento trasparente*. Bowiern następstwo kolejnych scenek kończy się zaskakującą pointą – po

Początkowy fragment *Inwencji* op. 2

INVENTIONS
for Piano

1
to Peter Feuchtwanger

Allegretto tranquillo
mp cantando

„wybuchowej” wariacji dziewiętej muzyka, na chwilę tylko ożywna, niemal nieruchomieje, stawia tamę rozigranemu życiu, ukazując „perspektywę martwej natury” – jak napisał Maciej Grzybowski. I już nie możemy słuchać *Inwencji* jako erudycyjnej gry genialnego muzyka z przeszłością; chcąc nie chcąc musimy naruszyć prywatność kompozytora, zatopić się w jego dramatycznym losie i tam szukać wytłumaczenia dla tak ujętej formy utworu.

Rok 1978

MAŁGORZATA GAŠIOROWSKA

MACIEJ GRZYBOWSKI

Urodził się w Warszawie, działalność artystyczną rozpoczął w 1990 roku.

Swoje dzieła dedykowali mu Paweł Mykietyn (*Epifora*) i Paweł Szymański (*Singletrack*), sam jest autorem utworu fortepianowego *Pezzo Vitcazzo (Musica vitcaziana)*. Czterokrotnie był nominowany do Paszportu *Polityki*.

Ma na swym koncie nagranie dwóch płyt: *Dialog* (Universal / Bach, Berg, Mykietyn, Schönberg, Szymański) i *Paweł Szymański / Works for Piano* (EMI Classics) – obie zdobyły nominacje do Nagrody Polskiej Akademii Fonograficznej *Fryderyk*. Był członkiem zespołu NONSTROM (1992–2005).

W 2005 roku zadebiutował w bolońskiej Sali Mozarta, gdzie recital pianisty złożony z dzieł Chopina, A. Czajkowskiego, Mykietyna i jego własnego utworu okrzyknięty został artystycznym wydarzeniem ostatnich lat. Tego samego roku zadebiutował – również recitalem – w Stanach Zjednoczonych (Nowy Jork).

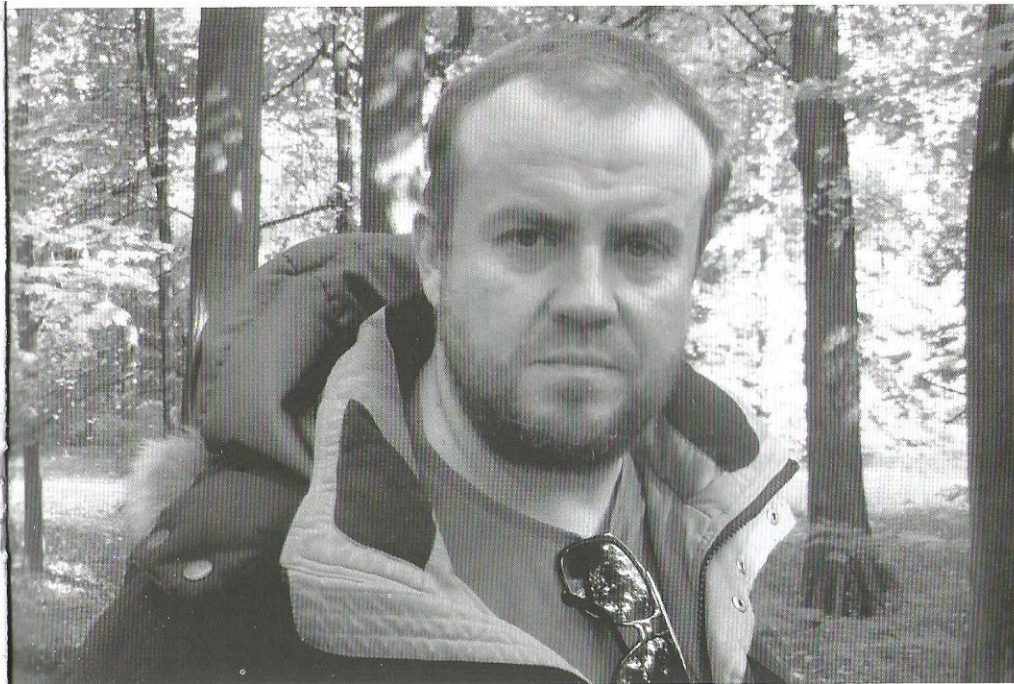
Rok później wziął udział w trzech koncertach (recital, koncert kameralny i z orkiestrą) podczas bezprecedensowego i uznanego za jedno z najważniejszych wydarzeń artystycznych roku Festiwalu Muzyki Pawła Szymańskiego (Studio Koncertowe im. W. Lutosławskiego w Warszawie / nagranie DVD).

Podczas festiwalu *Sacrum Profanum*, w 2007 roku, w ramach jednego wieczoru artysta wykonał w Filharmonii Krakowskiej komplet *Sonat fortepianowych Ives'a*.

Lata 2008–2009 przyniosły kolejne debiuty Macieja Grzybowskiego – w Wielkiej Brytanii na festiwalu *Sounds New* w Canterbury, gdzie wystąpił też rok później z Olgą Pasiecznik i Kwartetem Śląskim, oraz w Londynie (St. John's Smith Square / *I Koncert Szostakowicza*).

Koncertował także w ramach festiwali: *Piotr Anderszewski i przyjaciele* (2009), *Chopin i jego Europa* (2008, 2010 / *Koncerty fortepianowe* A. Czajkowskiego i R. Maciejewskiego, 2015), gdzie zagrał obok takich gwiazd, jak Martha Argerich,

fot. Anna Noemi Cisto

Ivo Pogorelić, Grigory Sokolov oraz zespołów: Arditti Quartet, London Sinfonietta, Ensemble Intercontemporain, ponadto International Piano Stars Festival w Lipawie na Łotwie (2014 / *Koncert Panufnika*).

We wrześniu 2010 pianista został zaproszony do udziału w prawykonaniu utworu *a più corde* Pawła Szymańskiego w Filharmonii Narodowej, zamówionego przez Instytut Adama Mickiewicza z okazji 10-lecia jego działalności; w 2013 prezentował w kraju i za granicą *Koncert* Lutosławskiego oraz podczas festiwalu w Bregencji – z Wiener Symphoniker pod batutą Paula Daniela – *II Koncert* A. Czajkowskiego.

W latach 2012–2014 odbył trzy trasy koncertowe po Stanach Zjednoczonych (Santa Monica, San Diego, Seattle, Denver, Boston, Pittsburgh / Lindsborg, Seattle, Sarasota) i Kanadzie (Montreal, Toronto, Ottawa). Rok bieżący przyniósł z kolei m.in. recital w Seulu (National Museum of Korea), a także występy w Oksfordzie i w ramach tournée po Australii i Nowej Zelandii.

Wtorek, 1 grudnia 2015, godz. 19.00

Sala Kameralna • Abonament K1
Noce i dnie – opowieści miłosne
WIOLETTA CHODOWICZ sopran
AGNIESZKA REHLIS mezzosopran
KAROL KOZŁOWSKI tenor
ROBERT GIERLACH baryton
MARCIN KOZIĘŁ fortepian
MAREK RUSZCZYŃSKI fortepian
 Program: BRAHMS, WOLF, G. MAHLER, A. MAHLER, ZEMLINSKY, R. STRAUSS, KORNGOLD – pieśni

Sobota, 5 grudnia 2015, godz. 18.00

Sala Koncertowa
ORKIESTRA FILHARMONII NARODOWEJ
JACEK KASPSZYK dyrygent
ALEKSANDRA KURZAK sopran
 Program: MOZART – Symfonia g-moll KV 183, Aria Fiordiligi *Come scoglio* z I aktu opery *Così fan tutte*, Aria Hrabiny *Porgi amor* z II aktu opery *Wesele Figara*, Aria Donny Anny *Non mi dir* z II aktu opery *Don Giovanni*, SCHUBERT – VII Symfonia h-moll *Niedokończona* D 759, R. STRAUSS – pieśni na głos i orkiestrę: *Als mir dein Lied erklang* op. 68 nr 4, *Morgen* op. 27 nr 4, *Allerseelen* op. 10 nr 8, *Verführung* op. 33 nr 1, *An die Nacht* op. 68 nr 1, *Cäcilie* op. 27 nr 2

Niedziela, 6 grudnia 2015, godz. 11.00 i 14.00

Sala Kameralna • Abonamenty: Pm2, Ps2
Poranek i Popołudnie dla Małych Melomanów
Czy mogą być pieśni bez słów?
AGATA MARCEWICZ-SZYMAŃSKA sopran
TOMASZ PILUCHOWSKI tenor
JOANNA OKOŃ / PATRYCJA SZYMAŃSKA skrzypce
ROBERT SKIERA fortepian
JAROSŁAW PRASZCZAŁEK prowadzenie koncertów

Niedziela, 6 grudnia 2015, godz. 19.00

Sala Koncertowa • Abonament K2
Recitale mistrzów
GRIGORY SOKOLOV fortepian
 Program: SCHUBERT – Sonata a-moll D 784, *Six moments musicaux* D 780
 CHOPIN – 2 Nokturny op. 32: H-dur i As-dur, Sonata b-moll op. 35

Po prostu... Filharmonia!

Projekt 2: „1”
 Abonament PPF2

Wtorek, 8 grudnia 2015, godz. 18.00

Sala Kameralna
Gdzie diabeł nie może tam... flectię pośle – część I
DAN LAURIN flet prosty
 Program: m.in. EYCK, BACH, TELEMANN, MARAIS

Wtorek, 8 grudnia 2015, godz. 20.00

Sala Kameralna
Cymbały... to brzmi dumnie
KOMALÉ AKAKPO cymbały
 Program: m.in. SCHWENK, ADÁN, AKAKPO, TELEMANN, LANZINGER, HOFMANN

Środa, 9 grudnia 2015, godz. 18.00

Sala Kameralna
Gdzie diabeł nie może tam... flectię pośle – część II
ALEXIS KOSENKO flet
 Program: ANDERSEN, PAGANINI, FERROUD, DEBUSSY, PIAZZOLLA

Czwartek, 10 grudnia 2015, godz. 18.00

Sala Kameralna
Lira korbowa... najdziwniejszy instrument Europy
MATTHIAS LOIBNER lira korbowa
 Program: DALY, DUPUIITS, BÂTON, CLASTRIER, SCHUBERT, LOIBNER, PERNAMBUCO

Czwartek, 10 grudnia 2015, godz. 20.00

Sala Kameralna
Lutnia... będzie smutno
THOMAS DUNFORD lutnia
 Program: DOWLAND

Wydawca

FILHARMONIA NARODOWA
 00-950 WARSZAWA, ul. JASNA 5
 tel. 22 55 17 111

Redakcja

JOANNA CIECWIERZ

Projekt i skład

HANNA SZELIGA-CZAJKOWSKA

CENA 8,- (w tym 25% VAT)

**EGZEMPLARZ
 BEZPŁATNY**

CULTURE.PL

**SETKI POLSKICH WYDARZEŃ
 KULTURALNYCH:
 OD KONCERTÓW PO WYSTAWY**

**WIELOMILIONOWA
 PUBLICZNOŚĆ:
 OD BRAZYLII PO CHINY**

**JEDYNY TAKI PORTAL:
 CULTURE.PL**

**SZTUKI
 WIZUALNE**

TEATR

MUZYKA

DESIGN

FILM

Od 15 lat opowiadamy Polskę światu.
 Instytut Adama Mickiewicza.

NADZWYCZAJNY KONCERT SYMFONICZNY

JACEK KASPSZYK

dyrygent

MISCHA MAISKY

wiolonczela

ORKIESTRA
FILHARMONII
NARODOWEJ

Sobota

12 grudnia 2015

godz. 18:00

Sala Koncertowa

Antonín Dvořák

Koncert wiolonczelowy h-moll
op. 104

Siergiej Rachmaninow

II Symfonia e-moll

op. 27